

Nyhetsbrev om nationalparken

▼▲▼ Nyhetsbrevet för Färnebofjärdens nationalpark utges av förvaltaren, Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Publikationen utkommer två gånger per år – vår och höst. Syftet är att sprida information om aktuella händelser, som på olika sätt berör nationalparken.

Nyhetsbrevet sänds ut som grupp-försändelse till dem som bor nära parken. Om du inte får nyhetsbrevet – lämna din adress till platskontoret i Östa, så ser vi till att du får brevet hemskickat från och med nästa nummer.

Nyhetsbrevet finns dessutom på förvaltningskontoret i Östa.

Nationalparksförvaltningen

Länsstyrelsen i Västmanlands län
721 86 Västerås
Tel. 021-19 50 00

Kontaktperson:
Jan-Inge Tobiasson
Tel. 021-19 51 20
jan-inge.tobiasson@u.lst.se

Platskontor:

Färnebofjärdens nationalpark
Östaholm, 740 45 Tärnsjö
Tel/fax 0292-432 10
Mobil 070-521 79 23

Vill du besöka oss på kontoret är det bra om du ringer först, så att vi finns på plats.

Svanenmärkt trycksak
på Cyclus 100% returpapper

Färnebofjärden

NUMMER 1-2002 MAJ

FOTO: ALF LINDERHEIM/N

Markerna vid Åsbyån är ett av de områden som ska slåttas i sommar. Syftet är att bevara arter som annars försvinner.

Slätter i sommar

Förhoppningsvis ska slätter och bete komma igång i Färnebofjärdens nationalpark redan i sommar.

– Som det ser ut nu gäller det i första hand att restaurera de gamla slätterängarna vid Åsbyvallen, säger Jan-Inge Tobiasson vid Länsstyrelsen i Västmanland.

Genom slättern bevaras viktiga delar av florans och faunan liksom vattenförhållanden och landskapsbilden. Först röjs buskar och sly, sedan fräses grästuvor. Det kan även bli aktuellt med bränning av förnaskiktet, det vill säga ansamlat gammalt gräs och kvistar.

I fortsättningen blir det årlig slätter med maskiner som har lågt marktryck.

– Målsättningen är att höet skall bärgas och kunna användas som kreatursfoder, säger Jan-Inge Tobiasson.

Marken ska även betas på vissa platser inom nationalparken av får eller nötkreatur. De ska hålla marken öppen vid Hummelgårdsholmen och vid Stadar-Arvids stuga.

Områdena kommer att ingå i EU:s miljö-stöd. Bidrag utgår till den brukare som tar åt sig skötseln, liksom till restaurering av områdena.

Läs mer om slätter och bete på sidan 3.

Gris till örnar

st Fyra ton fläsk- och nötkött och två älgar har örnarna i nationalparken mumsat i sig under vintern.

Läs mer på sidan 4.

Jakt på bäver

st Bävern har blivit ett hot mot andra arter i Färnebofjärdens nationalpark. Så nu ska antalet bävrar minskas.

Läs mer på sidan 2.

Illustration: Ingelöv Åstrand

Nya vindskydd byggs i sommar

▼▲▼ Till sommaren kommer det att byggas två nya vindskydd i nationalparken. Vindskydden, som placeras vid Östavik och Hamrevall, är verkligen fina och väl värda ett besök. Det är bara att ta med matsäcken och ge sig ut.

Övernatta i Alderbäcksrör

I en skogslänta i Tinäset ligger en före detta skogshuggarkoja, som det går bra att övernatta i.

▼▲▼ Besök och övernatta gärna i de öppna stugor som finns i nationalparken.

Aldbäcksrörstugan ligger vid Loberget i Tinäsetområdet. Åk vägen från Hallarsbo till parkeringen vid Öbergsbommen. Sedan är det tre kilometers promenad eller cykling till huset som ligger vid Alderbäcken. Vid högvatten går det även att paddla till huset via Tisjön.

Huset användes som övernattningskoja åt skogshuggare förr i tiden. Idag är stugan öppen för alla att besöka och övernatta i. Ved finns till kaminen och väggfasta kojor att sova i. Stigar leder från huset ut i Tinäsetområdet.

Ny fiskeguide

▼▲▼ En ny fiskeguide för Nedre Dalälvsområdet har tagits fram. Den innehåller karta och information om fiske, Färnebofjärdens nationalpark, naturreservat samt boende och matställen i området.

Fiskeguiden finns nu på samtliga turistbyråer i området. För mer information, kontakta NEDA, på telefon 0291-211 80.

FOTO: JANOS JURKAN

Bävrarna faller omkring 200 aspar runt Färnebofjärden varje år. Asparna har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Därför införs jakt på bäver i nationalparken.

Nu börjar bäverjakten

Antalet bävrar ökar mycket snabbt i Sverige. I nationalparken hotar den stora bäverstammen unika svämskogar av asp. Därför införs nu jakt på bäver.

I Färnebofjärdens Nationalpark etablerade sig några bäverfamiljer i slutet av 1980-talet.

1994 fanns tre bebodda hyddor och förra året fanns cirka tjugo, varav minst elva hyste en bäverfamilj. Den snabba expansionen har inneburit att bävern nu hotar naturvärdena i de artrika svämskogarna av asp runt fjärden.

Normalt är bävern inget hot mot det rika biologiska liv som är knutet till lövdominerade skogar. Tvärtom är bävern ofta en förutsättning för biologisk mångfald. Genom sitt dämmande och trädgårdande skapar bävern lövskogar med mycket död lövved. Det är den typ av miljö som sällsynta lavar, svampar, vedlevande skalbaggar och specialiserade hackspettar har svårt att hitta i hårt brukade barrskogar.

Hotade arter

Problemet är att skogsbruket under detta sekel raderat den naturliga rikliga förekomsten av lövträd i barrskogar runt fjärden. De kvarvarande strandlövskogarna är därför unika och tillflyktsort för ett mycket stort antal arter som är hotade i Sverige. Exempelvis vitryggig hackspett, dammfladderemus, cinnoberbagge, strandskinnlav och hårkломossa.

Bävrarna beräknas falla 200 aspar om året runt fjärden. Med denna takt riskerar strand-skogarna

med grov, äldre asp att försvinna liksom flertalet av de sällsynta och hotade arter som lever i och på asparna. Situationen förvärras av onaturligt stora stammar av älg och rådjur som mycket hårt betar ned lövslyet. Dessutom krymper zonen med strandlövskogar, granen vandrar in och tar över. Många av de finaste strandlövskogarna, som tidigare var slätter- och betesmarker, har vuxit igen. För att på kort sikt förhindra att bävern faller de mest värdefulla strandskogspartierna införs jakt på bäver.

Specialutbildning för lokala jägare

På lite längre sikt måste lövstrandskogarna breddas genom att skuggande gran huggs ut. Även älg- och rådjursstammen måste jagas ned till mer naturliga nivåer för att möjliggöra en förnygring av lövträd såsom sälg, asp och rönn.

När vi framöver återfått bredare och mer solbelysta lövstrandskogar i nationalparken kan bäverstammen åter öka på naturlig väg.

Nationalparksförvaltningen har gett fyra lokala jägare uppdraget att genom fälljakt minska antalet bävrar i fjärden. Jägarna har alla genomgått en specialutbildning för bäverjakt med fälla. Fälltypen har godkänts av Naturvårdsverket. Antalet aktiva hyddor skall genom jakten minska till den nivå som fanns när nationalparken bildades 1998.

Några av de kvarvarande bebodda hyddorna kommer att finnas i nära anslutning till Gysinge, för att besökare i området även i fortsättningen ska kunna se både bävrar och deras hyddor.

Krister Mild, biolog, Naturvårdsverkets landmiljöenhet

Många arter i hävdade marker

Hävda är ett gammalt ord som betyder att marken används på något vis av människan, exempelvis genom slåtter eller djur som betar.

I sommar ska flera områden i Färnebofjärdens nationalpark börja hävdas.

Källa: Jordbruksverkets serie om biologisk mångfald och variation i odlingslandskapet.

Våtmarker som hävdas med slåtter eller bete är särskilt artrika. I de blötaste partierna är det främst betningen och djurens tramp som kan hålla nere vegetationen. Slåtter eller betning förhindrar att några få arter kan ta över och bli helt dominerande. Den hävdade våtmarken blir därför artrikare än den mark som inte hävdas.

För att behålla den stora mångfalden av växt- och djurarter är det särskilt viktigt att fortsätta med bete eller slåtter inom de områden som under lång tid varit hävdade. Att återuppta eller intensifiera hävden kan naturligtvis också förbättra tillståndet för den biologiska mångfalden.

Hundratals växtarter

Totalt sett är det många arter som är beroende av hävd. Ungefär ett 100-tal växtarter påverkas mer eller mindre snabbt om hävden upphör. De hävdade våtmarkerna är också viktiga för våtmarksfåglar, liksom för många andra djur.

Djurens bete påverkar växtligheten och spelar en viktig roll, liksom tramp och slitage. Betet gynnar lågväxande arter som kan skjuta nya skott från basen.

En viktig beteseffekt på grunt vatten är att vassen hålls tillbaka och en så kallad blå bård med öppet vatten bildas. Det vill säga att strandkanten kommer i direkt kontakt med öppet vatten.

I den blå bården kan vadarfåglar leta efter smådjur i det grunda vattnet.

Bete och slåtter

Sambete eller växelbete med olika djurslag ger jämnare avbetning och minskar risken för parasitproblem.

Bete kan även kombineras med slåtter. Betar djuren under hela säsongen lämnar de ofta förvuxna starrpartier som kan vara lämpliga att slå av i juli. Starråterväxten är mer attraktiv för kreaturen och även gäss och vadare kan uppehålla sig i den slagna starrängen.

Putsning av betesmarken kan vara nödvändig för att hålla tillbaka kraftig tuvbildning och för att förhindra att till exempel vecketåg, älggräs och nässlor breder ut sig.

Medan gräsen gynnas av bete blir slåttermarken oftast mer örtrik och hyser fler arter per ytenhet jämfört med betesmarken.

Naturen får hjälp av regler

Vilka regler och föreskrifter gäller i Färnebofjärdens nationalpark? Och varför finns de? I förra nyhetsbrevet skrev vi om några frågor, som parkförvaltningens personal ofta får. Här svarar Anna Jansson, naturvårdare i nationalparken, på fler frågor.

❑ Varför får man inte åka motordrivet fordon i parken?

Det gäller inte bara nationalparken utan all vår natur. Med vissa undantag är all barmarkskörning i terräng med motordrivna fordon förbjuden. Det är också förbjudet att köra på snö om snötäcket är så tunt att det är risk för att marken under snön kan skadas.

Terrängkörningslagen är till för att skydda naturen och gäller också markägaren själv. Undantaget är den körning som behövs för att

bruka jorden och skogen.

❑ Vad är då terräng?

All naturmark utanför väg – till exempel park, åker, äng, skog, hedmark, stränder och kalvfjäll – räknas som terräng. Även stigar, vandringsleder och motionsspår är terräng i lagens mening.

I Färnebofjärdens nationalpark är det förbjudet att använda motordrivet fordon året runt. Det beror på extra hänsynstaganden. En del fåglar i nationalparken

börjar häcka tidigt, och för att inte störa dem och de människor som är ute för att uppleva tystnaden får man inte åka motordrivet fordon alls.

❑ Hänsyn tas alltså till fåglarna, är det därför det även finns tillträdesförbud på vissa ställen i parken?

Ja, det är riktigt, mellan 1/1 och 15/6 är det tillträdesförbud längs Storån-Lillåns västra kant, runt Ängsön, runt Sissudd och nere vid Vedöarna.

Här häckar fåglar som är väldigt störningskänsliga och behöver lugn och ro för att de ska lyckas få fram ungar.

Vid det senaste skötselrådet för Färnebofjärdens diskuterades tillfälliga fågelskyddsområden som en åtgärd för att under en kort känslig period lämna ett område ostört. Om tillfälliga fågelskyddsområden kommer att användas skall dessa tydligt markeras ut runt de områden som kan vara aktuella.

Färre fiskgjusar i nationalparken

▼▲▼ Efter tidigare års inventeringar av fiskgjuse har det visat sig att fågeln har problem med att fullfölja häckningen och att få fram flygfärdiga ungar i strandnära bon. Dessa problem har inte fiskjusen i de bon som ligger placerade mer i skogen.

Skötselrådet för nationalparken har därför framfört önskemål om tillfälliga fågelskyddsområden för att skydda dessa sjönära bon mot störningar från friluftslivet. De tillfälliga fågelskyddsområdena kommer att följas upp för att se om åtgärden hjälper det sjunkande fiskgjuseantalet.

Gratis karta över Färnebofjärden

▼▲▼ Kartor över Färnebofjärdens nationalpark finns att hämta bland annat på Turistbyrån i Gysinge. De är gratis och går även att beställa från Länsstyrelsen i Västmanland, tel 021-19 50 00.

Gott om gös visar ny rapport

▼▲▼ Siklöjan i Färnebofjärden ökar och reproduktionen av gös är god.

Det är några av resultaten från det provfiske som genomfördes i Nedre Dalälvsområdet under 1999.

Provfisket är nu avrapporterat och klart. I rapporten SGF-fiskelyftet går det att läsa mer om fiskbeståndet.

Kontakta gärna Erik Persson, telefon 070-414 12 13, för mer information.

Gruppförsändelse till hushåll

AVSÄNDARE:
Länsstyrelsen
i Västmanlands län
721 86 Västerås

FOTO: ALF LINDERHEIM/N

En havsörn tar för sig av grisköttet som har lagts ut vid åteln. Under vintern har totalt 35 örnar setts i Färnebofjärden.

Lyckad örnmatning

Den 18 januari var en riktigt lyckad dag för Inez Mauritzon. Då såg hon 17 havsörnar och en kungsörn från sitt gömsle i Färnebofjärdens nationalpark. Vid ett och samma tillfälle fanns tio örnar vid matplatsen.

Sedan 1989 har Inez Mauritzon och hennes man Olle räknat örnar. Det började med att de köpte en stuga vid Mattön 1987. De kände sedan tidigare Björn Helander, ansvarig för projekt havsörn, och han frågade om de ville räkna örnar.

– I början hade vi en presenning över ett jaktorn vid en åtel, men det fungerade inte så bra, säger Inez Mauritzon. Så min man byggde ett nytt jaktorn med ställningar där man kan koppla på vägar.

Fyra ton kött

I år har fyra ton gris och nötkött lagts ut och även två älgar. Utfodringen är nödvändig för att de unga örnarna, som inte är så skickliga på att jaga, ska klara vintern.

Det senaste året har Inez Mauritzon haft hjälp av Inga-Britt Persson och Annelore Simon med att räkna örnar. Vid en sittning kommer man till gömslet före gryningen och sitter där och räknar till det mörknar. Vinterns resultat är mycket lyckat. 30 olika individer av havsörn och fem kungsörnar har räknats in.

Långväga gäster

Det finns ett speciellt system med färgringar som örnar märks med. Systemet gör att det är lätt att se var örnen är född och var den kommer ifrån. På vintern kan man få se många örnar som gärna håller till i grupp. De drar ner över Sverige för att hitta mat.

– I år har vi bland annat haft örnar från Lappland, Finland och till och med från Murmansk i Ryssland, säger Inez Mauritzon.

Vid åteln samlas även många andra fåglar. Upp till 80 korpar har funnits där samtidigt och även duvhökar och kråkor. Rävar kan dyka upp och Inez Mauritzon har till och med sett en hungrig grävling.

Inez Mauritzon kan inte låta bli att fascineras av de stora örnarna.

– I år har vi haft tre örnpar vid åteln. Det är väldigt roligt. Förhoppningsvis häckar de nu i nationalparken med omnejd.